

بررسی تاکتیک‌های دستگاه روابط عمومی ارتش اسرائیل نسبت به شبکه‌های تلویزیونی عربی (مطالعه موردی شبکه الجزیره)

سعید غفاری^۱

محمدجواد قاسمیان نیک^۲

چکیده

این مقاله به بررسی تاکتیک‌هایی می‌پردازد که نمایندگان اسرائیل در مصاحبه‌های خود با شبکه‌های تلویزیونی عربی برای حفظ مشروعیت مبارزه با فلسطینی‌ها و توجیه استفاده از زور در این اقدام استفاده می‌کنند. این مقاله بر اساس تحقیقی که ۱۰ مصاحبه شبکه الجزیره به زبان‌های عربی و انگلیسی با سخنگویان ارتش اسرائیل را تحلیل می‌کند، نشان می‌دهد که ارتش اسرائیل از سه تاکتیک اصلی برای دستیابی به این هدف استفاده می‌کند: انکار، اجتناب از پذیرش مسئولیت و تلاش برای کم‌اهمیت جلوه دادن آنچه تصور می‌شود. مصاحبه‌شوندگان برای اینکه مطالب خود را متقاعدکننده منتقل کنند، از روش‌هایی استفاده کردند که مهم‌ترین آن‌ها پس از بررسی‌های روشمند در مقاله ذکر شده است و مفاهیم آن‌ها را مورد بحث قرار می‌دهد. روش مورد استفاده این مقاله تحلیل کیفی محتوای مصاحبه‌های مذکور و سپس دسته‌بندی آن‌ها به دو کلان دسته تاکتیک‌های محتوایی و تاکتیک‌های سخنوری می‌باشد.

واژگان کلیدی: افکار عمومی، الجزیره، سخنگوی ارتش اسرائیل، تاکتیک‌های

سخنوری و تاکتیک‌های محتوا، روابط عمومی

---

۱ استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه امام صادق علیه‌السلام. ghaffarivt@gmail.com

۲ دانشجوی کارشناسی ارشد معارف اسلامی فرهنگ و ارتباطات دانشگاه امام صادق علیه‌السلام
ghasemian.nick@gmail.com

مقدمه

یکی از اصلی‌ترین مشکلاتی که بنیانگذاران اسرائیل بلافاصله پس از تأسیس دولت خود به آن پی بردند، عدم پذیرش مشروعیت و موجودیت این رژیم و همچنین اشغالگری و جنایت کار شمردن آن نزد کشورهای همسایه و به تبع آن در میان قاطبه کشورهای مسلمان در منطقه خاورمیانه و فراتر از آن بود. واقعیت این بود (و هست) که اسرائیل رژیمی تحمیلی، غیر بومی و غیرقابل هضم در منطقه خاورمیانه است. طرح ایجاد این رژیم از خارج از منطقه و با حمایت آشکار و پنهان قدرت‌های بزرگ و استعماری که یکسره منفور ملت‌های مسلمان منطقه بودند، تنظیم و به اجرا گذاشته شده است. از نظر فرهنگی نیز هیچگونه قرابتی میان مهاجرینی که از شرق اروپا و روسیه و شمال آفریقا به اسرائیل آورده می‌شدند با ساکنین بومی این منطقه اعم از مسلمان، مسیحی و حتی یهودیانی که از قبل ساکن فلسطین بودند، وجود نداشت. وابستگی دولتمردان اسرائیل به غرب و دولت‌های استعماری نیز چیزی نیست که قابل انکار باشد و بلکه برعکس همواره مایه غرور و تفاخر علنی و عامل خودبرتربینی آنان نسبت به سایر ملت‌های منطقه نیز بوده و هست. از این رو روشن است که این رژیم برای تأمین این هدف نیز نیازمند به کارگیری روابط عمومی و دیپلماسی عمومی فعال و هدفمند می‌باشد. (آهوئی و متین جاوید، ۱۳۹۱: ۱۸۵)

اغلب از نمایندگان اسرائیل خواسته می‌شود تا موضع اسرائیل را در مورد مرگ فلسطینیان بی‌گناه و استفاده از سلاح‌های ممنوعه در رسانه‌های بین‌المللی و عربی مطرح کنند. در سال‌های اخیر، این حضور در رسانه‌ها که «مصاحبه‌های مسئولیت‌پذیری» نیز نامیده می‌شوند، بسیار رایج شده‌اند. شبکه تلویزیونی الجزیره قطر، مشتاق مصاحبه با نمایندگان ارتش اسرائیل در جریان رویدادهای نظامی است. همان‌طور که در عملیات سرب‌گداخته، عملیات ستون دفاع و حمله به کشتی ترکیه‌ای اس اس ماوی مرمه در می ۲۰۱۰ نشان داده شد.

تصویر اسرائیل در شبکه‌های تلویزیونی عربی به شدت منفی است. در برخی مواقع، تصویر اسرائیلی‌ها به تصویر یهودیان توسط مطبوعات آلمان در دهه ۱۹۳۰

شبهه است. به عنوان مثال، الجزیره اسرائیل را متهم می‌کند که باعث بسیاری از ناخوشی‌های جهان عرب شده است که یکی از دلایل علاقه آن به رویدادهای اسرائیل و میزبانی مصاحبه با اسرائیلی‌ها است. اگرچه شبکه‌های عربی قبلاً مصاحبه‌هایی با اسرائیلی‌ها پخش کرده بودند، الجزیره اولین شبکه عربی بود که با اسرائیلی‌های بالاترین رده‌های دولتی مانند شیمون پرز و ابیهود باراک مصاحبه کرد. بسیاری در جهان عرب از این مصاحبه‌های الجزیره شگفت زده شدند. برخی از آن‌ها به شدت انتقاد کردند و برخی منابع تا آنجا پیش رفتند که این شبکه را به "توسعه سرویس‌های اطلاعاتی اسرائیل" متهم کردند.

شبکه‌های پخش عربی پوشش خود را در طول تشدید درگیری اسرائیل و اعراب افزایش می‌دهند و خط مشی ضد اسرائیلی واضح و ثابتی ارائه می‌دهند. ارتش اسرائیل، دفتر نخست وزیری و وزارت امور خارجه تصمیم گرفتند که سخنگویان خاصی را در دسترس خود قرار دهند تا سیاست اسرائیل را برای بیش از ۱۰۰ میلیون بیننده و خواننده در جهان عرب به زبان عربی روان (و همچنین انگلیسی) توضیح دهند. این اسرائیلی‌های عرب زبان با حدود دوازده شبکه عربی از جمله الجزیره مصاحبه می‌کنند.

یکی از سخنگویان عرب زبان اسرائیلی که در برنامه‌های تلویزیونی عربی ظاهر می‌شود، آویهای ادری^۴، نماینده واحد سخنگوی ارتش اسرائیل است که در الجزیره لقب کنایه آمیز "خبرنگار ارتش اسرائیل" را به خود اختصاص داده است. در هفت سال بین جنگ دوم لبنان و ۲۰۱۳، ادری نزدیک به ۲۰۰۰ مصاحبه با رسانه‌های عربی انجام داد که حدود ۱۰۰۰ مورد آن در طول جنگ دوم لبنان و عملیات سرب گداخته انجام شد. آویتال لیوویتز^۵ نیز به عنوان سخنگوی ارتش اسرائیل، به زبان انگلیسی با شبکه‌های تلویزیونی عرب مصاحبه کرد. ادری و لیوویتز برای انجام مصاحبه‌های طولانی در استودیوهای تلویزیونی دعوت نمی‌شوند و با مصاحبه

4Avihai Edrey

5Avital Leibowitz

کنندگان گفتگو نمی‌کنند، اما به طور متوسط حدود سه تا پنج دقیقه از راه دور مورد مصاحبه و سؤال قرار می‌گیرند.

نمایندگان ارتش اسرائیل در مصاحبه‌های مربوط به درگیری اسرائیل و فلسطین چگونه رفتار می‌کنند؟ آن‌ها در مصاحبه با رسانه‌های عربی از چه تاکتیک‌های لفاظی و محتوایی برای توجیه استفاده از زور و حفظ مشروعیت مبارزه اسرائیل استفاده می‌کنند؟ این مقاله به دنبال پاسخ به این سؤالات و سؤالات مشابه آن است؛ زیرا تا به امروز هیچ تحلیل عمیقی از مصاحبه‌های اسرائیلی با رسانه‌های عربی وجود ندارد. این مقاله مبتنی بر تحقیقاتی است که شامل تجزیه و تحلیل ده مصاحبه توسط نمایندگان ارتش اسرائیل با شبکه تلویزیونی عرب الجزیره به زبان عربی و انگلیسی، ارائه اطلاعات در مورد روش‌های تبلیغاتی و توجیهی مصاحبه‌شوندگان، روشن کردن درگیری اسرائیل و اعراب و راه‌های درگیری است که رسانه‌ها آن را از زاویه‌ای کمی متفاوت از معمول نشان می‌دهد.

این مقاله پس از بیان روش انجام پژوهش، ادبیات نظری مربوط به موضوع مورد بحث را ارائه می‌کند. از جمله یافته‌های مطالعات عمده در مورد ترکیب افراد مصاحبه در مصاحبه مسئولیت‌پذیری و دستگاه عظیم روابط عمومی اسرائیل. در مرحله بعد، مقاله روش تحقیق انتخاب شده به منظور تجزیه و تحلیل رفتار مصاحبه‌شوندگان اسرائیلی را تجزیه می‌کند. بخش مرکزی مقاله شامل یافته‌های تحقیق است که بر اساس موضوعات اصلی مرتب شده‌اند.

روش تحقیق

روش تحقیقی که این پژوهش و مقاله بر آن استوار است، تحلیل محتوای کیفی مصاحبه‌های نمایندگان ارتش اسرائیل با شبکه‌های تلویزیونی عربی است. برای هدف این مطالعه، ۱۰ مصاحبه‌ای که نمایندگان ارتش اسرائیل با شبکه تلویزیونی الجزیره (عربی و انگلیسی) در مواقع طغیان‌های خشونت‌آمیز و درگیری‌های گسترده در مسیر اسرائیل-فلسطین انجام شد، انتخاب و بررسی شدند. اکثریت قریب به اتفاق مصاحبه‌های مورد تجزیه و تحلیل در طول مراحل تشدید یا جنگ، مانند عملیات

بررسی تاکتیک‌های دستگاه روابط عمومی ارتش اسرائیل نسبت به شبکه‌های تلویزیون. ۶۳//

سرب گذاخته، حمله به ناوگان دریایی ترکیه به نوار غزه، رویدادهای روز ناکسا در سال ۲۰۱۱ و موارد دیگر انجام شده است.

	عنوان	تاریخ
1	IDF Spokesperson's Unit interview in Arabic given by Avihai Edrey to al-Jazeera,	29 February 2008
2	IDF Spokesperson's Unit interview in Arabic given by Avihai Edrey to al-Jazeera,	27 December 2008
3	IDF Spokesperson's Unit interview in English given by Avital Leibowitz to al-Jazeera	11 January 2009
4	IDF Spokesperson's Unit interview in Arabic given by Avihai Edrey to al-Jazeera,	6 January 2009
5	IDF Spokesperson's Unit interview in Arabic given by Avihai Edrey to al-Jazeera	16 January 2010
6	IDF Spokesperson's Unit interview in Arabic given by Avihai Edrey to al-Jazeera	14 November 2012
7	IDF Spokesperson's Unit interview in English given by Avital Leibowitz to al-Jazeera	17 November 2012
8	IDF Spokesperson's Unit interview in Arabic given by Avihai Edrey to al-Jazeera,	8 August 2012
9	IDF Spokesperson's Unit interview in Arabic given by Avihai Edrey to al-Jazeera,	13 March 2012
10	Interview with IDF Spokesperson's Unit representative in Arabic al-Jazeera	21 July 2013

جدول شماره یک: لیست مصاحبه‌های مورد بررسی

مصاحبه‌ها همیشه از راه دور به صورت ویدیو کنفرانس، با صفحه‌ای تقسیم شده که استودیوی شبکه را در یک طرف و استودیوی اور شلیم یا تل‌آویو را نشان می‌داد که مصاحبه‌کننده در آن جا نشسته بود. مصاحبه‌ها از طریق سایت خبرگزاری‌ها، یوتیوب، سخنرانان اسرائیلی یا سایر نهادها که آن‌ها را آپلود کرده بودند، جمع‌آوری شد. برخی از این کلیپ‌ها بدون شک ناشی از تعصب خاص منبع بارگذاری است، عاملی که می‌تواند بر اعتبار یافته‌های مطالعه تأثیر بگذارد. با این وجود، این واقعیت که مصاحبه‌ها توسط چندین منبع مختلف با مواضع متفاوت یا

حتی متناقض بارگذاری شده‌اند، ممکن است تا حدی این مشکل را جبران و متعادل کند.

مصاحبه‌ها با تأکید بر گفتمان رسانه‌ای و ویژگی‌های گفتمان در فرهنگ عرب، مورد بررسی واقع شده است. پس از پیاده سازی، عمده مطالب تکراری و مضمین گفتمان شناسایی شد. دو سؤال کلیدی زیربنای این تحلیل بود:

مصاحبه شوندگان از چه روش‌های محتوایی و مرجعی برای توجیه استفاده اسرائیل از زور استفاده می‌کنند؟

از چه روش‌های لفاظی برای انتقال پیام خود به افکار عمومی دشمن استفاده می‌کنند؟

پاسخ به هر دو سؤال بر اساس دو فرادسته اصلی ارائه می‌شود: تاکتیک‌های محتوا و تاکتیک‌های بلاغی. تاکتیک‌های محتوا بر محتوایی تمرکز می‌کنند که به سخنرانان برای انتقال پیام‌شان خدمت می‌کند، یعنی آنچه که پیام حاوی آن است. تاکتیک‌های بلاغت بر روش‌های سخنرانان یا لفاظی و ترکیب پیام‌هایشان (تکرار پیام، استفاده از اصطلاحات فرهنگ عرب، پرسیدن سؤالات خودشان و غیره) تمرکز می‌کنند، یعنی نحوه انتقال پیام.

چارچوب نظری

دستگاه روابط عمومی اسرائیل

فعالیت‌های روابط عمومی و دیپلماسی عمومی رژیم صهیونیستی غالباً با عنوان عبری «ها سبارا» شناخته می‌شود. هاسبارا در زمان عبری به معنای توضیح دادن و یا تبیین کردن است. فعالیت‌ها و اهداف هاسبارا گسترده‌تر از فعالیت‌های مشابهی است که دستگاه‌های روابط عمومی و دیپلماسی عمومی در دیگر کشورهای جهان انجام می‌گیرد. هاسبارا علاوه بر مردم عادی، روی نخبگان سیاسی و کسانی که بر روی افکار عمومی تأثیرگذار هستند تمرکز دارد؛ هاسبارا علاوه بر روش‌های سنتی از رسانه‌های جمعی، سازمان‌های دولتی، سازمان‌های غیردولتی، گروه‌های لابیگر، شهروندان عادی، دانش‌آموزان و دانش‌جویان، روزنامه‌نگاران و وبلاگ نویسان نیز استفاده می‌کند. دولت اسرائیل شهروندان را به تعامل فعال در دیپلماسی عمومی و

هاسبارا تشویق می‌کند؛ مسئولان اسرائیلی با چاپ بروشورهایی به اسرائیلی‌هایی که قصد سفر به خارج دارند، آموزش‌های برقراری ارتباط با دیگران را ارائه می‌دهند. در این بروشورها توصیه شده است که به جای صحبت در مورد مسائلی همچون اختلاف با فلسطینیان، در مورد موضوعاتی همچون دستاوردهای فناورانه، سیاست‌های محیط زیستی و مسائل فرهنگی گفتگو صورت گیرد. (بابایی و افتخاری، ۱۳۹۷: ۲۸)

نحوه برخورد اسرائیل در حوزه روابط عمومی و دیپلماسی عمومی بسیار پیچیده بوده است. شیمون پرز رئیس‌جمهور سابق اسرائیل بر این باور است که اگر کشوری دارای سیاست‌های خوب باشد، نیازی به روابط عمومی ندارد و اگر دارای سیاست‌های مناسب نباشد، بهترین نوع روابط عمومی در دنیا نیز مؤثر واقع نخواهد شد. گیلبو معتقد است اسرائیل تا مدت‌ها استفاده از دیپلماسی عمومی را بی‌بهره می‌دانست و تصور می‌کرد کل دنیا مخالف اسرائیل است. چنین نظرانی، هم در سطح سیاست‌گذاری و هم در سطح افکار عمومی به انحراف کشیده شده و ضربه کاری به اعتبار و وجهه اسرائیل در جهان وارد ساخته است. (گیلبو، ۲۰۰۶: ۹۸)

هاسبارا، کنترل روایت انجام می‌دهد. روایت‌ها یک چارچوب کلی برای ارتباط با یک واقعه و تفسیر آن ایجاد می‌کند. در سیاست، فهم‌ها و ادراکات واقعی محسوب می‌شوند؛ روایت‌ها می‌توانند برخی ادراکات را مشروع جلوه داده و برخی دیگر را غیر مشروع کند. برای نمونه در جنگ غزه (جنگ هشت روزه سال ۲۰۱۲) اسرائیل با درک این موضوع، جنگی توییتی را در فضای مجازی آغاز کرد و اطلاعات مورد نیاز را به روزنامه‌نگاران و مردم سراسر جهان داد. دستگاه هاسبارا در این جنگ به صورت وسیع از فیسبوک، تویتر و یوتیوب استفاده کرد؛ این دستگاه تبلیغاتی، حجم انبوهی از اطلاعات که مورد قبول این رژیم بود را منتشر ساخت و با اطلاعاتی که مخالف دیدگاه نظر اسرائیل بود مقابله کرد. نمونه دیگر این اتفاق در مواجهه و مصاحبه با شبکه‌های خبری اتفاق افتاد. الجزیره، العربیه، فرانس ۲۴ و... نمونه‌هایی از این فعالیت گسترده رژیم صهیونیستی برای کنترل روایت بود.

مصاحبه مسئولیت پذیری

کانال‌های خبری اغلب در هنگام بحران‌ها و درگیری‌ها مصاحبه مسئولیت‌پذیری برگزار می‌کنند. در چنین مصاحبه‌هایی، یک رویارویی روی آنتن با یک شخصیت عمومی وجود دارد که لازم است به رویداد یا اقدامی که عموماً به آن شخصیت یا نهادهایی نسبت داده می‌شود پاسخ دهد. در حالی که مصاحبه کننده به دنبال بررسی پیشینه رویداد یا اقدام است، در مواقعی در حالی که یک دستور کار از پیش تعیین شده را تبلیغ می‌کند، مصاحبه شونده به دنبال توجیه رویداد یا عمل است. در مصاحبه مسئولیت‌پذیری، عموم مردم اغلب با مصاحبه کننده همذات‌پنداری می‌کنند که گویی او سخنگوی مردم است. مصاحبه کننده ظاهراً سوالات خود را به نام بخش خاصی از مردم می‌پرسد و از این طریق نقشی را ایفا می‌کند که گاهی اوقات «دادگاه افکار عمومی» نامیده می‌شود. در مقابل، مصاحبه شونده به عنوان یک فرد بیگانه برای عموم بیننده معرفی می‌شود. (مونتگومری، ۲۰۰۸: ۲۶۲)

در چنین مصاحبه‌هایی، تصویر سوژه مصاحبه در معرض خطر قابل توجهی قرار می‌گیرد. بنابراین، حفظ تصویر مثبت به هدف اصلی مصاحبه شوندگانی تبدیل می‌شود که نماینده یک نهاد خاص، مانند ارتش یا دولت هستند. بنابراین مهم است که اظهارات آن‌ها توسط مصاحبه کننده مورد انتقاد یا قطع قرار نگیرد. محققان مختلفی از جمله بنوا سعی کرده‌اند مدل‌هایی را برای «اصلاح تصویر» در بحران‌ها ارائه کنند. از جمله انواع تظاهرات ممکن، از انکار تا عذرخواهی. برای مشروعیت بخشیدن به رویدادهای مورد بحث، مصاحبه شوندگان از آنچه پژوهش «سبک دفاعی گفتار» می‌نامد استفاده می‌کنند. به عبارت دیگر، استفاده اندکی از احساسات و فقط درجات محدودی از توجیه خشونت وجود دارد. (همان: ص ۲۶۳)

مصاحبه شوندگان باید از تاکتیک‌های مختلف لفاظی برای انتقال واضح و متقاعدکننده پیام‌های مرتبط با تصویر و مشروعیت استفاده کنند. محققان رسانه‌ای که تاکتیک‌های لفاظی را تحلیل می‌کنند دریافته‌اند که مصاحبه شوندگان عمدتاً در مانورهای طفره‌آمیز شرکت می‌کنند تا از بیان دقیق موضوعات اجتناب کنند، به

مصاحبه‌گر بر سر سؤال پرسیده شده حمله می‌کنند و عبارات خاصی را تکرار می‌کنند در حالی که سؤال را به مصاحبه‌گر برمی‌گردانند.

مصاحبه با دشمن

مصاحبه دشمن تا قبل از تأسیس شبکه‌های خبری بین‌المللی پدیده‌ای بسیار نادر بود. رژیم‌های کنترل‌کننده شبکه‌های تلویزیونی محلی، دسترسی به رسانه‌ها را به هرکسی که دشمن اعلام می‌شد، بسیار دشوار می‌کردند. توسعه فناوری‌های رسانه‌ای جدید در اواسط دهه ۱۹۹۰ و گسترش دامنه پخش فراتر از مرزهای ملی، قوانین روزنامه‌نگاری ملی را تغییر داد. این کانال‌ها شروع به پخش شبانه روزی و رقابت برای جذب بینندگان کرده و کنترل دولت به طرز چشمگیری کاهش یافت. برای ارائه دیدگاه‌های متناوب به بینندگان، کانال‌های خبری بستری را برای دشمن فراهم کردند، تا اینکه چنین ارائه‌هایی به یک روش معمول تبدیل شد. نمونه‌هایی از مصاحبه با صدام حسین، رئیس‌جمهور عراق در شبکه سی‌بی‌اس؛ اندکی قبل از حمله آمریکا در سال ۲۰۰۳ و یاسر عرفات، رئیس‌تشیکیلات خودگردان فلسطین در شبکه یک اسرائیل در جریان انتفاضه دوم؛ نمونه‌هایی از این مدل مصاحبه در آن زمان است. با افزایش اهمیت شبکه‌های تلویزیونی جهانی عرب زبان، پدیده مشابهی در آن رسانه‌ها نیز رخ داد.

مطالعات تجزیه و تحلیل مصاحبه با دشمن مبتنی بر ماهیت مصاحبه، بر رفتار حرفه‌ای مصاحبه‌کنندگان و پویایی ایجاد شده بین این روزنامه‌نگاران و افراد مصاحبه‌شان تمرکز دارد. تضاد حرفه‌ای که در سؤالات چالش برانگیز مطرح شده برای مصاحبه شونده آشکار می‌شود، اغلب به حمله مستقیم به سوژه و هر چیزی که او نشان می‌دهد تبدیل می‌شود. مصاحبه دشمن پس از آن، تبدیل به یک زیرژانر با ویژگی‌های منحصر به فرد خود - یک درام سیاسی در مقیاس کوچک - می‌شود. مصاحبه دشمن اغلب به بحث‌های شدید و حتی رسواکننده در یک تریبون

---

۶ رک: <https://www.cbsnews.com/news/transcript-saddam-hussein-interview-pt-1>
۷ رک: <https://jcpa.org/article/the-palestinian-authoritys-responsibility-for-the-outbreak-of-the-second-intifada-its-own-damning-testimony>

عمومی تبدیل می‌شود. مردم محلی و رژیم‌های آن‌ها چنین مصاحبه‌هایی را مشکل ساز و حتی انحرافی می‌دانند. (ولفسلد و همکاران، ۲۰۰۸: ۴۰۸)

شاید بتوان حدس زد که ارزش خبری اصلی در مصاحبه‌های دشمن همین واقعیت ساده است که انجام می‌شود و فرصت ارتباط با طرف مقابل را فراهم می‌کند. در واقع، وقتی مذاکرات دیپلماتیک وجود ندارد، روزنامه‌نگاری که مصاحبه می‌کنند نقش سیاستمداران را بازی می‌کنند. پس از آن صحبت با دشمن پتانسیل کاهش تنش بین طرف‌های متخاصم را دارد. در حالی که چنین مصاحبه‌هایی ممکن است مطمئناً برای برجسته کردن مواضع خصمانه در مورد ریشه‌های درگیری مفید باشد، اما گاهی اوقات می‌توانند راه حل بالقوه درگیری را ترسیم کنند و به عنوان شبیه‌سازی راه‌های ممکن برای شروع و رسیدگی به مذاکرات عمل کنند. با این وجود، پس‌زمینه‌های غیرمعمولی که در آن چنین مصاحبه‌هایی انجام می‌شود، توانایی روزنامه‌نگار مصاحبه‌کننده را برای پر کردن شکاف بین طرفین تضعیف می‌کند. علاوه بر این، فشار وارده بر مصاحبه‌کنندگان منجر به استفاده از لحن بسیار متفاوتی با لحنی که در مصاحبه‌های معمولی اخبار می‌پذیرفتند، می‌شود. در مصاحبه‌های دشمن، روزنامه‌نگاران تمایل دارند به خود اجازه دهند تا به حاشیه‌های رادیکال کشیده شوند - خصومت بیش از حد یا احترام بیش از حد - که به موضوع مصاحبه قدرت زیادی می‌دهد. (همان، ۴۱۲) به طور کلی، مصاحبه‌های دشمن به رویارویی‌های احساسی تبدیل می‌شوند که در آن هر یک طرف سعی می‌کند به جای گوش دادن به یکدیگر، پیروز ظاهر شود.

نتایج

تاکتیک‌های محتوا

انکار

انکار^۸ مکانیسمی دفاعی است و زمانی در ما ظاهر می‌شود که توان مواجهه با واقعیت را نداریم. وقتی با رویدادی بیرونی که تهدید کننده و ناخوشایند است، رو به

رو می‌شویم، این مکانیسم دفاعی وارد عمل می‌شود. بنابراین، انکار در تضاد با واقعیت موجود ظاهر می‌شود. با این مکانیسم، می‌خواهیم اتفاقی را که در واقعیت افتاده است، نادیده بگیریم و وانمود کنیم چیزی رخ نداده است.^۹

در بسیاری از مصاحبه‌ها، مصاحبه‌شوندگان انجام اقداماتی را که دشمن یا مصاحبه‌کننده فلسطینی به آن نسبت می‌دادند، رد کردند. برای مثال، آویهای اداری، از واحد سخنگوی ارتش اسرائیل، انکار کرد که اسرائیل در طول عملیات ستون دفاعی سوگند یاد کرده است که «آن‌ها [فلسطینی‌ها] را منقرض خواهد کرد»، زیرا در جریان آن عملیات، نیروی هوایی اسرائیل مدرسه‌ای را در نوار غزه بمباران کرده بود. برخی از مصاحبه‌ها، سخنرانان اسرائیلی انکار خود را با اشاره انگشت به سمت دیگری به عنوان مسئول نتیجه بیان کردند. آن‌ها همچنین در برخی مواقع اشاره کردند که دلیل مرگ غیرنظامیان در نوار غزه تصمیم دشمن (حماس) برای استفاده از غیرنظامیان به عنوان "سپر انسانی" یا شلیک موشک از مناطق پرجمعیت بوده است. بنابراین، برای مثال، آویتال لیوویتز، انگلیسی‌زبان واحد سخنگوی ارتش اسرائیل، تأکید کرد که حماس تجهیزات نظامی خود را در مساجد ذخیره می‌کند.

در مصاحبه‌ای که آویهای اداری با الجزیره در جریان عملیات سرب گذاخته انجام داد، می‌توان دو نوع انکار را تشخیص داد: انکار ساده و انتقال مسئولیت به طرف مقابل. از این رو، به عنوان مثال، در پاسخ به سؤال حملات اسرائیل در نوار غزه به کارکنان امدادی و پزشکی، او قاطعانه آن را رد کرد و اشاره کرد که ممکن است هر حمله‌ای نتیجه آتش فلسطینی‌های سرگردان بوده باشد.

موضع دفاعی

در این تاکتیک، فرد به دنبال آن است که با توجیه رفتار خود، سعی در برگرداندن نظر مخاطبین از مهاجم به مدافع دارد. یهودیان استاد این تاکتیک هستند. (جنیدی، ۱۳۹۸: ۲۷۲) در اکثر قریب به اتفاق مصاحبه‌ها، مصاحبه‌شوندگان استفاده اسرائیل از قدرت را با این بیان که دشمن آغازکننده جنگ بود و اسرائیل صرفاً به

تحریکات علیه آن پاسخ می‌داد، توجیه کردند. هنگامی که نماینده عرب زبان واحد سخنگوی ارتش اسرائیل از مصاحبه کننده در مورد شرایط مربوط به کشته شدن فعالان ناوگروه ترکیه در نوار غزه سؤال شد، وی گفت: «افراد سرنشین اس اس ماوی مرمره [قصد داشتند با ما مقابله کنند. سربازان، وحشیانه به آن‌ها حمله کنید، سلاح‌های آن‌ها را بگیرید و به آن‌ها شلیک کنید. آن‌ها کسانی هستند که مسئولیت کامل را بر عهده دارند.»

تهدید

گاه سخنرانان اسرائیلی تهدید می‌کردند که تحریکات آتی توسط دشمن به پاسخ اسرائیل منتهی می‌شود: «پاسخ حملات با حملات خواهد بود» و «آرامش با آرامش پاسخ داده خواهد شد». در همین زمینه، آویهای اداری در جریان عملیات ستون دفاع به الجزیره گفت: «حماس به دلیل عملیات ما ضربه بسیار قدرتمندی خورده است و اگر به حملات موشکی خود ادامه دهد، ضربات بیشتری دریافت خواهد کرد».

تفرقه

در این تاکتیک باید نقاط اختلاف دقیقاً مورد شناسایی قرار گیرد و مسائل روان‌شناختی هر گروه یا هرجناح مشخص شود و پس از آن اقداماتی انجام شود که اختلافات در داخل صفوف آن‌ها را افزایش دهد. (ذولفقاری، ۱۳۹۱، ۱۵۷)

مصاحبه شوندگان اسرائیلی تمایل داشتند اقدامات نظامی را که اشتباه انجام شده بود، با اصرار بر اینکه نیت خوب بوده توجیه کنند. با این حال، آن‌ها در مصاحبه‌های مختلف اشاره کردند که اقدامات ارتش اسرائیل در خدمت مردم دشمن، یعنی فلسطینی‌ها است. به عنوان بخشی از این ادعا، آن‌ها همچنین در برخی مصاحبه‌ها اضافه کردند که مردم فلسطین دشمن اسرائیل نیستند، بلکه "تروریست‌ها" دشمن اسرائیل هستند.

چهره مثبت اسرائیل

در این روش، نیروهای مهاجم سعی می‌کنند با ایجاد تصویری مطلوب از خود، تصویری مخدوش و ناموجه از نیروهای مدافع در اذهان مخاطبان ایجاد کنند. در این روش، خبر، ضرورتاً همان چیزی نیست که اتفاق می‌افتد بلکه چیزی است که منبع خبری آن را ارائه می‌دهد. این تاکتیک به نام انگاره سازی شناخته می‌شود. (سبیلان اردستانی، ۱۳۸۴، ۲۹)

در بسیاری از مصاحبه‌ها، سخنرانان اسرائیلی بر اقدامات مثبت دولت اسرائیل برای تقویت احساسات مثبت تماشاگران نسبت به این کشور و کاهش برداشت منفی آن‌ها از اقدام مورد بحث تأکید کردند. در برخی از مصاحبه‌ها، مصاحبه‌شوندگان تأکید کردند که اسرائیل قبل از هر چیز سعی می‌کند با استفاده از عبارت "حمله مو شکافانه" از آسیب به غیرنظامیان جلوگیری کند. آویتال لیبوویتز در یک مصاحبه گفت: «وقتی اسرائیل به سازمان‌های تروریستی در غزه حمله می‌کند، غیرنظامیان را هدف قرار نمی‌دهد.

سخنرانان اسرائیلی همچنین بر ویژگی‌های خوب اسرائیل از جمله این که یک کشور دموکراتیک و اخلاقی است که بر اساس قوانین بین‌المللی عمل می‌کند، تأکید کردند. آن‌ها حتی در چندین مصاحبه به برخی اقدامات خوب خاص مانند طرح خلع ید از نوار غزه در سال ۲۰۰۵ و باز شدن گذرگاه‌های مرزی به غزه اشاره کردند. بر این واقعیت است که همان قانون توسط دشمن یا دولت‌های دشمن اعمال نمی‌شود. وقتی از آویتال لیبوویتز پرسیده شد که آیا اسرائیل در بمباران غزه از بمب فسفوری استفاده می‌کند، او پاسخ داد که "اسرائیل طبق قوانین بین‌المللی از مهمات استفاده می‌کند." در یکی از مصاحبه‌ها، از آویهای ادی پرسیده شد که چرا اسرائیل به مطبوعات خارجی اجازه نمی‌دهد آزادانه عملیات سرب گذاشته را پوشش دهند. او پاسخ داد که دقیقاً به لطف آزادی مطبوعات در اسرائیل است که شبکه مصاحبه کننده، الجزیره در این مورد، می‌تواند رویدادهای عملیات را پوشش دهد. مطبوعات خارجی در اسرائیل می‌توانند جنگ، این عملیات نظامی را آزادانه پوشش دهند.

خبرنگار خودتان در مرز اسرائیل در کنار غزه است. این پخش زنده چگونه هر روز انجام می‌شود اگر اسرائیل از انجام آن منع کند؟»

کوچک جلوه دادن

این شیوه زمانی استفاده می‌شود که نتوان تبلیغات و سخنان دشمن را رد کرد. فلذا پس از تأیید سعی در تقلیل موضوع تا سرحد ممکن است. یعنی تلویحا پاسخ دشمن را طوری می‌دهد که اعتبار کلام صحیح او بسیار کاهش یافته و اثرگذاری آن تقریباً از بین برود. (جنیدی، ۱۳۹۸: ۲۶۱)

یکی دیگر از تاکتیک‌های مورد استفاده برای کاهش سطح تهاجم در جنگ، این بود که ادعا می‌کرد که اقدام نظامی به آن شدتی که ارائه می‌شد نیست. مصاحبه شونده‌گان اسرائیل را کشوری معرفی کردند که تلاش می‌کند و موفق می‌شود تا حد ممکن آسیب کمتری به جان طرف دشمن وارد کند. بنابراین، نماینده انگلیسی زبان واحد سخنگوی ارتش اسرائیل تصریح کرد که اسرائیل در جریان عملیات ستون دفاعی به صدها هدف در نوار غزه حمله کرد، اما تعداد کشته‌شدگان نسبتاً کم بود.

حق به جانب

در حدود یک سوم مصاحبه‌ها، سخنگویان اسرائیلی توضیح دادند که اگر هر ملتی در موقعیت اسرائیل قرار بگیرد، بیکار نمی‌نشیند. در حدود نیمی از مصاحبه‌ها، آن‌ها اقدامات اسرائیل را با ادعای محافظت از شهروندان خود توجیه کردند. مصاحبه شونده‌گان بارها توضیح دادند که اسرائیل نمی‌تواند با توجه به حملات دشمن و امنیت نامطمئن شهروندان از پاسخ دادن خودداری کند. آوی‌های اداری در یکی از مصاحبه‌هایی که در جریان عملیات سرب گداخته انجام داد، با تعجب گفت: «فقط در چند روز گذشته، صدها موشک به دور سر بچه‌ها، زنان، پیرها و مردان ما اصابت کرده است. آیا قابل تصور است که از شهروندان خود محافظت نکنیم؟ آیا می‌توان تصور کرد که وضعیت غزه در حالی که جنوب اسرائیل آسب می‌بیند به روال عادی خود ادامه دهد؟»

سخنرانان گاهی اهمیت حفاظت از شهروندان اسرائیل را مطرح کردند و در عین حال به شرایط دشوار جنوب کشور با توجه به شلیک موشک از نوار غزه اشاره کردند. آن‌ها به این ترتیب سعی کردند نشان دهند که تنها ساکنان نوار غزه نیستند که از جنگ رنج می‌برند. در طول عملیات ستون دفاع، آویتال لیبوویتز توضیح داد که بسیاری از شهروندان اسرائیلی در نتیجه راکت‌های شلیک شده توسط حماس شب به شب مجبور می‌شوند در پناهگاه‌ها بخواهند. ما عملیات را برای دفاع از شهروندان اسرائیل آغاز کردیم.

حمله متقابل

در بسیاری از مصاحبه‌ها، سخنرانان اسرائیلی به هر کسی که اسرائیل را متهم می‌کرد، اعم از فلسطینی یا عضوی از مجمع بین‌المللی روزنامه‌نگاران و بدون توجه به اینکه متهم، مصاحبه‌کننده بود، حمله کردند. بارها مصاحبه شونده‌گان دشمن را به استفاده از اکاذیب به عنوان تبلیغات و نشر اکاذیب متهم کردند. این اتهامات سبب می‌شود که جریان بحث از مسائل اصلی به فرعی و حتی غیر مربوط کشیده شود و مصاحبه شونده در این اثنا به امتیازات مهمی می‌رسد. به عنوان مثال، پس از اینکه حماس ادعا کرد که یک جنگنده اسرائیلی را در جریان عملیات ستون دفاعی سرنگون کرده است، آویهای اداری چنین گفت: «تروریسم تبلیغاتی آن، بخشی از دروغ‌های تکراری حماس است که ما به شنیدن آن در شبانه روز عادت کرده‌ایم.»

آویتال لیبوویتز، که از او در مورد "جنایات جنگی احتمالی اسرائیل" در نوار غزه سؤال شد، با صحبت از "اخبار دستکاری شده" توسط حماس پاسخ داد. سخنرانان اسرائیلی همچنین در حالی که دانش روابط قدرت در داخل اعراب را نشان می‌دهند، برای گفتگوکنندگان خود توضیح دادند که حماس در نبرد با اسرائیل هیچ حمایتی از جامعه بین‌المللی و عناصر عربی و اسلامی و حتی عناصر داخل فلسطین (به غیر از ایران) نمی‌گیرد. آویهای اداری همچنین خاطر نشان کرد که سازمان‌های تروریستی در نوار غزه کشورهایی غیر از اسرائیل را به خطر می‌اندازند.

مصاحبه شونده‌گان اسرائیلی گاهی مصاحبه‌کنندگان و شبکه‌های آن‌ها را به جانبدارانه عمل کردن و ارائه اطلاعات نادرست متهم می‌کردند. به عنوان مثال، اداری

در پاسخ به ادعای یکی از مصاحبه‌کنندگان الجزیره مبنی بر اینکه اسرائیل برای کشته شدن غیرنظامیان در نوار غزه عذرخواهی نمی‌کند، به او حمله کرد و گفت: «به نظر می‌رسد شما اخبار را دنبال نمی‌کنید. هر بار که خطایی رخ می‌دهد و هر بار که فردی که در فعالیت خصمانه علیه اسرائیل دخالتی ندارد صدمه می‌بیند، ما در ارتش اسرائیل و شخصاً در راس آن، می‌گوییم که اسرائیل از مرگ تک تک غیرنظامیان فلسطینی که به یک سازمان تروریستی تعلق ندارند متأسف است.»

صمیمی شدن

استفاده از کلمات صمیمانه اداری از نام مصاحبه‌کننده می‌تواند حاوی پیامی دوستی یا متناوباً راهی برای اغماض از «حمله مهاجم» باشد. در همان مصاحبه، مصاحبه‌کننده از اداری پرسید که آیا استراتژی اسرائیل شامل کشتن کودکان می‌شود یا خیر، پس از آن اداری متقابل کرد: «واقعاً خنده‌دار است که شما بگویید هدف از این عملیات کشتن کودکان است. تعداد کمی از کودکان کشته شده‌اند و ما عمیقاً متأسفیم. اما سازمان‌های تروریستی در نوار غزه موشک شلیک می‌کنند تا هر اسرائیلی را بکشند.» تنها به ندرت مصاحبه‌شوندگان از اقدامات متناسب به دولت اسرائیل که در آن کودکان کشته شدند، عذرخواهی کردند، همان‌طور که آویهای اداری این بار انجام داد.

تاکتیک‌های سخنوری و لفاظی

در بسیاری از مصاحبه‌ها، مصاحبه‌کننده اسرائیلی اطلاعاتی را که مصاحبه‌کنندگان به آن استناد می‌کردند تصحیح می‌کرد یا از آن‌ها می‌خواست که ادعاهای خود را ثابت کنند. گاهی اوقات مصاحبه‌شوندگان با تعاریفی که مصاحبه‌کنندگان برای یک اصطلاح خاص به کار می‌بردند مخالف بودند. به عنوان مثال، در مصاحبه‌ای که مربوط به حمله ارتش اسرائیل به اس‌اس ماوی مارمارا بود، نماینده واحد سخنگوی ارتش اسرائیل به زبان عربی و مصاحبه‌کننده الجزیره تعاریف مختلفی را برای اصطلاح "دفاع از خود" به کار بردند:

Avihai Edrey: افراد حاضر در [اس اس ماوی مارمارا] در حال برنامه ریزی برای مقابله با سربازان ما، حمله وحشیانه به آنها، گرفتن سلاح‌های آنها و تیراندازی به آنها بودند.

مصاحبه کننده: آنچه اسرائیل به عنوان دفاع از خود تعریف می‌کند - همانطور که توسط گزارش‌های پزشکی فاش شده است - نیاز به شلیک ۳۰ گلوله به یک فرد دارد؟ آیا به این می‌گویید دفاع شخصی؟

Avihai Edrey: اول از همه، دفاع از خود، در تمام لغات و اصطلاحات نظامی به این معنی است که وقتی یک سرباز احساس خطر واقعی برای زندگی خود می‌کند، حق دارد به منبع تهدید آسیب برساند و این دقیقاً همان چیزی است که اتفاق افتاد.

در این مورد، مصاحبه کننده با اداری در مورد دفاع از خود نامیدن آنچه در کشتی رخ داده است، مخالف بود، در حالی که او معنای عبارت را با استفاده از واژگان نظامی جهانی تعریف کرد.

سوال متقابل

در حدود نیمی از مصاحبه‌ها، مصاحبه شونده‌گان اسرائیلی از مصاحبه کننده‌ها سؤالاتی را به نوعی تغییر نقش می‌پرسیدند، زیرا مصاحبه شونده نقش واگذاری زمین بازی را به دیگری اختصاص می‌داد. سؤالاتی که مصاحبه شونده‌گان اسرائیلی در این موارد از مصاحبه کننده‌گان می‌پرسیدند، به دو شکل متفاوت - ساده و بلاغی - به خود می‌گرفتند و گاهی اوقات مصاحبه شونده‌گان پاسخ سؤالات خود را ارائه می‌کردند. در موارد متعددی، مصاحبه شونده‌گان از مصاحبه کننده‌گان می‌خواستند که سؤالی مشابه از دشمن مطرح کنند یا مستقیماً دشمن را مورد خطاب قرار داده و از آنها می‌خواستند که به همان سؤال یا سؤال مشابه پاسخ دهند. به عنوان مثال، آویهای اداری از مصاحبه کننده خود پرسید: «به نظر شما، چرا همه رهبران حماس در مساجد یا بیمارستان‌ها پنهان می‌شوند؟ چرا؟ زیرا آنها می‌دانند که اسرائیل به این مکان‌ها حمله نخواهد کرد.»

جملات خاص و موثر

در برخی از مصاحبه‌ها، مصاحبه‌شوندگان عصبانیت خود را از اینکه مصاحبه‌کننده‌ها فرصت تکمیل اظهارات خود را دریغ کردند ابراز می‌کردند: «اگر فقط اجازه می‌دادید جمله را تمام کنم، کل داستان را در اختیار شما قرار می‌دادم». او هنگام بحث درباره ترور هدفمند یک فعال ارشد فلسطینی در نوار غزه، صحبت او را قطع کرد. همان مصاحبه‌کننده به قطع صحبت اداری در طول مصاحبه ادامه داد تا اینکه گفت: «باز هم از شما می‌خواهم که به من این حق را بدهید که به سؤالاتی که از من می‌شود پاسخ دهم. من هیچ جا نمی‌روم و هیچ سؤالی را نادیده نمی‌گیرم.»

بهره‌گیری از داده‌های مورد پذیرش

تاکتیک جالبی که توسط افراد مصاحبه‌کننده برای تأیید آنچه می‌گفتند استفاده از محتوای پخش شده توسط شبکه خود مصاحبه‌کنندگان بود. آن منبع معتبرتر از هر منبع دیگری در نظر گرفته می‌شود و حمله به سوژه‌ها را برای مصاحبه‌کنندگان دشوار می‌کند. آویهای اداری در یکی از مصاحبه‌هایی که انجام داد، سعی کرد - با استفاده از محتوای پخش شده توسط شبکه مصاحبه‌کننده‌اش - نشان دهد که عوامل حماس در میان غیرنظامیان پنهان می‌شوند و از ساکنان بی‌گناه به عنوان سپر انسانی استفاده می‌کنند: «آیا تصویری را دیدید که الجزیره چند روز پخش کرد. قبل نشان دادن کودکانی که یک مبارز به اصطلاح مقاومت را در حالی که موشک ضدتانک شلیک می‌کرد، احاطه کرده بودند؟» در این مثال، اداری سعی کرد نشان دهد که شاید تقصیر حماس بود که کارکنان پزشکی در نوار غزه آسیب می‌بینند. او همچنین با گفتن "به اصطلاح" سعی کرد روشن کند که با تعریف یک عامل حماس به عنوان "جنگجوی مقاومت" مخالف است. در همان مصاحبه، اداری از برخی شگردهای ذکر شده در بالا نیز استفاده کرد، مانند چرخاندن سؤال به سمت مصاحبه‌کننده و نشان دادن انگشت اتهام به سمت دشمن.

عبارات رایج عربی

در حدود ۳۰ درصد مصاحبه‌ها، مصاحبه‌شوندگان اسرائیلی از عبارات، گفته‌ها و ترکیب‌های رایج در فرهنگ عرب استفاده کردند. دو عبارت بسیار جالب توجه بود: اهلا و سهلا (یک سلام پرآوازه که از یک ضرب المثل قدیمی که بر مهمان نوازی اعراب از غریبه‌ها تأکید می‌کند) آمده است؛ «اهلا» به معنای «خانواده» است، مانند «شما آمده‌اید تا با خانواده بمانید»، و «سهلا» به معنی زمین مسطح یا دشتی است که در آن علف/غذا فراوان است و با بازدیدکنندگان تقسیم می‌شود. عبارت عربی دیگری نیز وجود دارد که به معنای «به من زد و گریه کرد، از من جلو افتاد و شکایت کرد» است. آویهای اداری در مصاحبه‌ای که در جریان عملیات ستون دفاعی انجام داد، ضرب المثل دوم را به کار برد: «اسرائیل پس از شلیک ۱۳۰ مو شک به مناطق اسرائیلی در جنوب کشور، گروه‌های تروریستی به رهبری حماس، عملیات ستون دفاع را آغاز کرد. بنابراین، نیروی دفاعی اسرائیل به [این درگیری] کشیده شد و مجبور شد این عملیات نظامی را آغاز کند. اکنون که آتش و حملات هوایی به سمت حماس می‌رود، برخی در حماس شروع به گفتن کرده‌اند: «ما عملیات را شروع نکردیم. اسرائیل شروع کرد. حماس مانند آنچه در داستان است رفتار می‌کند، «من را زد و گریه کرد، از من جلو زد و شکایت کرد» اما هیچ مسئولیتی در قبال پیامدهای اقدامات تروریستی خود ندارد.»

عبارات تأکیدی

استفاده از تأکید در کلام سبب ایجاد حافظه برای مخاطب نسبت به آن محتوا دارد. فلذا مصاحبه‌شوندگان اسرائیلی گاهی سعی می‌کردند با استفاده از کلمات تأکیدی بر پیام خود تأکید کنند تا ذهن مخاطب نسبت به آن موضوع دچار یک هم‌سنگی و همراهی کاذب شود. آویهای اداری در طی مصاحبه‌ای با الجزیره گفت: «ما می‌گوییم: ما تشدید بیشتری نمی‌خواهیم». نکته بعدی که سخنران قرار است بگوید، این است که اسرائیل علاقه‌ای به تشدید تنش ندارد. آویتال لیبوویتز، نماینده انگلیسی زبان واحد سخنگوی ارتش اسرائیل، در مصاحبه‌ای که در جریان عملیات ستون دفاعی انجام داد، از تکنیک مشابهی استفاده کرد: «من فقط یک چیز را

می‌دانم: ماینجا هستیم تا به توانایی‌های تروریستی هر چه بیشتر سازمان‌های تروریستی آسیب جدی وارد کنیم. در نوار غزه، از جمله حماس، تا بتوانیم در خانه‌های خود با آرامش زندگی کنیم.»

تکرار

تکرار یکی از قدیمی‌ترین و البته ساده‌ترین تاکتیک‌های روابط عمومی است. این تاکتیک اگر در زمان مطلوب و به تعداد مطلوب و منطقی مورد استفاده قرار گیرد، سبب درونی شدن و تأثیرگذاری چندبرابر می‌شود. چراکه با القای موضوع مورد پذیرش ذهن و عواطف فرد را با خود همراه می‌کند. (اردستانی، ۱۳۸۴: ۸۳)

سخنرانان اسرائیلی در مصاحبه‌های مختلف، برای نشان دادن حضور لفاظی و رساندن عمیق‌ترین پیام مورد نظر خود، چندین بار یک پیام را تکرار کردند. گاهی اوقات مصاحبه شونده‌گان نیز با استفاده از عبارات تکراری آنچه را که گفته بودند تکرار می‌کردند، همانطور که آویهای اداری در جریان حادثه ناوگان ترکیه انجام داد: «همانطور که قبلاً گفتم و دوباره تکرار می‌کنم: در اسرائیل دولتی وجود دارد. یک نخست وزیر وجود دارد و یک رده تصمیم‌گیری وجود دارد که تصمیم گرفته است این کشتی‌ها را از شکستن تحریم‌های دریایی در نوار غزه جلوگیری کند.»

استفاده از شواهد

این تاکتیک بهره گرفتن از جزئیات و تکه‌های پراکنده‌ای از یک موضوع یا رخداد است که از میان انبوهی از اطلاعات درست و نادرست گزینش شده است؛ به گونه‌ای که با یکدیگر همراهی داشته باشند و مخاطب ناگزیر به نتیجه‌گیری باب میل خویش نمایند. مصاحبه شونده در این تاکتیک صرفاً پایخ‌های مثبت و یا منفی را گزینش و برجسته می‌نماید. (لازار، ۱۳۸۰: ۱۲۵)

در برخی از مصاحبه‌ها، سخنرانان از شواهد بصری برای حمایت از ادعاهای خود استفاده کردند. برجسته‌ترین مورد مصاحبه با آویهای اداری برای الجزیره بود که طی آن او مجموعه‌ای از عکس‌ها را بیرون کشید که ثابت می‌کرد حماس از داخل مناطق پرجمعیت راکت شلیک می‌کند. از اداری پرسیده شد که آیا از نظر اسرائیل

کشتن غیرنظامیان در نوار غزه مجاز است یا خیر؟ او در پاسخ با استفاده از تصاویر خود سعی کرد به مصاحبه کننده نشان دهد که حماس طرف غیراخلاقی درگیری است: «اگر می‌خواهید، آنجا هزاران عکس از مساجد، گورستان‌ها برای پرتاب موشک استفاده می‌شوند وجود دارد. اگر بخواهید، می‌توانیم یک پخش کامل را به نمایش تمام عکس‌های ارتش اسرائیل اختصاص دهیم که همه آن‌ها را از منابع و خبرگزاری‌های فلسطینی جمع‌آوری کردم. من [آن‌ها] را به شما معرفی می‌کنم و می‌توانیم ببینیم چه کسی اخلاقی‌تر است، ارتش اسرائیل یا حماس.»

ما (کل مردم اسرائیل)

اکثریت قریب به اتفاق مصاحبه‌ها شامل استفاده از اول شخص جمع، به ویژه کلماتی مانند «ما» بود. کلماتی از این دست نه تنها به دولت یا ارتشی که سخنرانان نمایندگی می‌کنند، بلکه به کل مردم اسرائیل که این نهادها به نام آن‌ها عمل می‌کنند نیز اشاره دارد. در برخی از مصاحبه‌ها، مصاحبه‌شوندگان هنگام مراجعه به شبکه وقتی به دشمن اشاره دارد مصاحبه‌کننده یا به طور کلی رسانه‌های عربی از کلمه «شما» (جمع، عربی، مانند عبری، بین دوم شخص مفرد و دوم شخص جمع متمایز می‌کند) استفاده کردند.

خطاب مستقیم

در حدود ۲۰ درصد از مصاحبه‌ها، مصاحبه‌شوندگان به دنبال خطاب مستقیم دشمن و یا مردم حامی دشمن بودند. در مصاحبه‌ای که آویهای اداری در جریان عملیات سرب گداخته، خطاب به دشمن گفت: «شما تازه از توهمات خود بیدار شدید. پاسخ اسرائیل را در نظر بگیرید و در [این سؤال] تجدید نظر کنید: آینده چیست؟ آیا می‌خواهید خون بریزید؟ آیا چرخه‌ای از جنگ و خشونت می‌خواهید؟ چرا جلوی این اقدامات بی‌فایده را نمی‌گیرید؟ اهلا و سهلا!»

ارتباطات غیر کلامی

متخصصان عملیات روانی برای متوقف کردن اراده مخاطبان پشتوانه‌های احساسی-عاطفی آنان را هدف قرار داده و شور و احساس حاکم بر رفتار ایشان را به

تدریج با بهره‌گیری از اصولی مثلث تغییر لحن، احساساتی شدن و یا حتی نوع لباس پوشیدن زایل می‌کنند، زیرا که به خوبی می‌دانند که با کاهش شور و هیجان، خود رفتار نیز تضعیف و متوقف خواهد شد. در این حالت مخاطبان قدرت و توان خود را برای رسیدن به اهداف از دست داده و در موضع انفعال و عقب‌نشینی یا تسلیم قرار می‌گیرند. (ذولفقاری، ۱۳۹۱: ۱۵۰)

در کنار ارتباطات کلامی، از جمله معنای محتوا و معنایی پیام‌ها، نمایش‌های تلویزیونی نیز به صورت غیرکلامی به شکل بسیار عمیقی ارتباط برقرار می‌کنند. زبان بدن بخشی جدایی‌ناپذیر از مصاحبه‌های مختلف است که توسط سخنرانان اسرائیلی ارائه می‌شود و در برخی موارد استفاده از زبان بدن به آن‌ها کمک می‌کند تا پیام‌های خود را منتقل کنند. پیام‌های شفاهی مصاحبه‌شوندگان که سعی در تضعیف موقعیت دشمن داشتند، اغلب با پیام‌های غیرکلامی مانند حرکات تهمت‌آمیز و تند برش دست‌ها و نگاه‌های خیره‌کننده تقویت می‌شد. با این حال، گاهی اوقات، زبان بدن مصاحبه‌شوندگان پیام‌هایی را منتقل می‌کرد که با پیام‌های شفاهی که می‌خواستند به آن‌ها برسانند، هم‌خوانی نداشت. در بسیاری از مصاحبه‌ها، مصاحبه‌شوندگان هاله‌ای از خویش‌تن‌داری و سهولت را از خود بیرون کردند. در برخی از مصاحبه‌ها، افراد مصاحبه حتی لبخند می‌زدند. باید توجه داشت که هر دو سخنران ارتش اسرائیل، لیوویتز و اداری، به طور رسمی در تمام مصاحبه‌های خود ظاهر شدند، یعنی با یونیفرم نظامی اسرائیل که به عنوان بخشی از خدمت نظامی خود و به عنوان نمایندگان رسمی ارتش اسرائیل.

ایجاد ابهام

وقتی مصاحبه‌شوندگان احساس کردند که پاسخ‌هایشان ممکن است برایشان دشواری ایجاد کند و به وجهه خودشان و/یا اسرائیل آسیب برساند، گاهی سعی می‌کردند از سؤال طفره برونند، پاسخ‌های مبهم یا جزئی ارائه کنند یا موضوع مورد بحث را تغییر دهند. نمونه جالب توجهی از چنین طفره‌ای مصاحبه‌ای بود که آویتال لیوویتز با الجزیره به زبان انگلیسی در جریان عملیات سرب گداخته کرد. او سعی کرد حداقل شش بار از پاسخ مستقیم خودداری کند و تأکید کرد که ارتش اسرائیل

اطلاعات دقیقی در مورد انواع سلاح‌هایی که استفاده می‌کند ارائه نمی‌کند و اسرائیل بر اساس قوانین بین‌المللی عمل می‌کند.

به منظور اجتناب از موقعیتی که در آن مصاحبه‌کننده و تماشاگران متوجه طفره رفتن شوند، مصاحبه‌شوندگان اغلب سعی می‌کردند این تصور را ایجاد کنند که قصد طفره رفتن از سؤالات را ندارند. بنابراین، برای مثال، آویتال لیوویتز، به صراحت اعلام کرد که ارتش اسرائیل اطلاعات را پنهان نمی‌کند و با شفافیت عمل می‌کند. اداری حتی از عبارت "من به شما صادقانه می‌گویم..." استفاده کرد، شاید به دلیل نگرانی از اینکه پاسخ او به عنوان طفره رفتن یا دروغ تلقی شود.

خلاصه و نتیجه‌گیری

نوشتار حاضر نگاهی اجمالی به مطالعه مصاحبه‌های سخنگویان ارتش اسرائیل با رسانه‌های عربی ارائه می‌کند. این مقاله به تحلیل مصاحبه‌های آن‌ها با شبکه‌های تلویزیونی عربی می‌پردازد تا شیوه‌ای را که مصاحبه‌شوندگان برای توجیه عملیات نظامی اسرائیل برای فلسطینی‌ها و حامیان آن‌ها عمل کردند، مورد بررسی قرار دهد. این مقاله چندین تاکتیک از لفاظی‌ها و محتوای مورد استفاده مصاحبه‌کنندگان را برای توجیه استفاده از زور توسط اسرائیل در درگیری با فلسطینی‌ها ارائه می‌کند.

مصاحبه‌های اسرائیلی عمدتاً در طول بحران‌هایی که تصویر اسرائیل به‌ویژه در خطر است، پخش می‌شد. این سخنگویان سعی کردند آن تصویر را اصلاح کنند یا حداقل از تثبیت بیشتر تصویر منفی جلوگیری کنند. برای دستیابی به این هدف، آن‌ها از سه تاکتیک محتوای کلیدی استفاده کردند: انکار اقدامات منتهی سبب به اسرائیل یا مقصر دانستن نهاد متخاصم، پرهیز از مسئولیت با تأکید بر تحریکات دشمن و جوانب و اقدامات خوب اسرائیل و کاهش وسعت تجاوزات محسوس این رویداد، ضمن تأکید بر رنج شهروندان اسرائیلی و تبلیغات غیرصادقانه دشمن.

آزمودنی‌های مصاحبه از چندین تاکتیک لفاظی کلیدی استفاده کردند تا پیام‌های قوی خود را به طور واضح و قانع‌کننده بدون نیاز به برخورد متقابل بیان کنند. یکی از تاکتیک‌های لفاظی جالب‌تر، تلاش برای تغییر نقش بود که در آن مصاحبه‌شوندگان سؤالات را به مصاحبه‌گرها معطوف کردند، بنابراین نقش مصاحبه‌کننده را به خود اختصاص دادند و توپ را در زمین مصاحبه‌گر می‌انداختند. سؤالاتی که مصاحبه‌شوندگان اسرائیلی برای مصاحبه‌کنندگان خود مطرح می‌کردند به دو صورت سؤال ساده و سؤالات بلاغی بودند.

یکی دیگر از تاکتیک‌های لفاظی جالبی که مصاحبه‌شوندگان برای پشتیبانی از اظهارات خود استفاده کردند، اشاره به مطالبی بود که توسط خود شبکه مصاحبه‌کنندگان پخش می‌شد. مصاحبه‌شوندگان اسرائیلی با استفاده از سخنان روزنامه‌نگار یا مصاحبه‌کنندگان شبکه که حاوی اطلاعاتی بود که احتمالاً اسرائیل را با دیدی مثبت نشان می‌دهد، با محتوایی که شبکه‌های عربی نشان می‌دادند آشنا

بودند. این گونه استفاده از محتوای شبکه‌ها قابل اعتمادتر تلقی می‌شود؛ زیرا مصاحبه‌کنندگان از یک سو به سختی آن را انکار می‌کردند و از سوی دیگر از آن برای حمله به اظهارات مصاحبه‌شوندگان استفاده می‌کردند.

سومین تاکتیک جالبی که در این مطالعه فاش شد، استفاده از عبارات، عبارات یا ترکیب‌های رایج در فرهنگ عرب بود، مانند اهلا و سهلا. گوینده اسرائیلی با استفاده از آن‌ها سعی داشت مخاطبان هدف را به زبان و لفاظی فرهنگی خود مخاطب قرار دهد. علاوه بر این، مصاحبه‌شوندگان اسرائیلی گاهی سعی می‌کردند پیام‌های خود را با استفاده از عباراتی تأکیدی مانند "بیاید موضوع را روشن کنیم..." یا با تکرار خود تأکید کنند.

در اکثریت قریب به اتفاق موارد، اسرائیلی‌های مورد مصاحبه از اول شخص جمع استفاده می‌کردند، به‌ویژه از کلمه «ما» استفاده می‌کردند که نه تنها به دولت یا ارتشی که آن‌ها نمایندگی می‌کردند، بلکه به کل مردم اسرائیل نیز اشاره داشت. در برخی از مصاحبه‌ها، مصاحبه‌شوندگان از کلمه «شما» (جمع) در اشاره به شبکه مصاحبه‌کننده یا به طور کلی رسانه‌های عربی و یا از کلمه «آن‌ها» برای اشاره به دشمن استفاده کرده‌اند. این امر باعث تقویت دوگانگی بین طرفین شد که فقط خصومت بین آن‌ها را تداوم می‌بخشد. در مصاحبه‌های دیگر، مصاحبه‌شوندگان سعی کردند مستقیماً دشمن، ملت دشمن و بینندگان تلویزیون را مورد خطاب قرار دهند و از این طریق از فرصت گفتگو با دشمن استفاده کردند، زیرا دنیای سیاسی فاقد هرگونه کانال ارتباطی یا فرصت مذاکره است.

هنگامی که مصاحبه‌شوندگان احساس کردند که پاسخ‌های آن‌ها ممکن است مشکلی ایجاد کند یا به وجهه خود و/یا اسرائیل آسیب برساند، اغلب سعی می‌کردند از سؤالات طفره برونند، پاسخ‌های جزئی یا پاسخ‌هایی ارائه دهند که قابل تفسیر باشد، یا بحث‌ها را در جهت دیگری هدایت کنند. در مجموع در تعداد قابل توجهی از مصاحبه‌ها، سخنرانان اسرائیلی حداقل از یکی از سؤالاتی که از آن‌ها پرسیده شد طفره رفتند. برای اینکه مصاحبه‌کنندگان و مخاطبان متوجه طفره رفتن نشوند، اغلب اعلام می‌کردند که قصد طفره رفتن از سؤالات را ندارند و صادقانه و صادقانه پاسخ

می‌دهند. برای بازگرداندن این خانه، مصاحبه‌کنندگان را با احترام خطاب می‌کردند (مثلاً «آقای عزیزم») هاله‌ای از صمیمیت ایجاد کنند.

مصاحبه‌شوندگان اسرائیلی موفق شدند پیام‌های قاطعانه‌ای را به دشمن فلسطینی منتقل کنند، بر موضع محکم اسرائیل تأکید کنند، اطلاعات را انکار کنند، از مسئولیت خودداری کنند و تلاش کنند سطح تجاوزات متصور به رویداد مورد بحث را کاهش دهند و همه‌این کارها را بدون فاصله برای تبدیل به یک رویارویی تلخ با مصاحبه‌کنندگان انجام دهند. آن‌ها تقریباً هرگز از اقدامات اسرائیل ابراز پشیمانی یا عذرخواهی نکردند.

موفقیت سخنرانان اسرائیلی را می‌توان بیشتر به تاکتیک‌های لفاظی که آزادانه و روان به کار می‌بردند نسبت داد: طرح سؤالات گیج‌کننده بسویاری از مصاحبه‌کنندگان، استفاده از عبارات زبان عربی، استفاده از محتویات شبکه خود مصاحبه‌کنندگان برای تأیید ادعاهای خود و در اقدامی، بیرون کشیدن تصاویر مجرمانه از حماس. این تاکتیک‌ها به مصاحبه‌شوندگان اجازه می‌داد تا مصاحبه‌ها را انجام دهند، که در واقع شبیه بازجویی بود تا مصاحبه‌های معمولی تلویزیونی.

در آخر، یادآوری این نکته مهم است که این مقاله فقط به درگیری اسرائیل و فلسطین اشاره دارد و تنها مصاحبه‌های مورد تجزیه و تحلیل تنها در طول رویارویی‌های خشونت‌آمیز در زمینه اسرائیل و فلسطین صورت گرفته است. تحقیقات آتی باید تاکتیک‌های مصاحبه‌شوندگان را در جریان رویدادهای دیگر، مانند درخاست فلسطینی‌ها برای عضویت در سازمان ملل، جنگ دوم لبنان و بهار عربی بررسی کند.

جدول شماره دو: لیست تاکتیک‌ها

عنوان جزئی	کلان عنوان
انکار	تاکتیک‌های محتوا
موضع دفاعی	
تهدید	
تفرقه	
چهره مثبت اسرائیل	
کوچک جلوه دادن	
حق به جانب	
حمله متقابل	
صمیمی شدن	
سوال متقابل	
جملات خاص	
بهره‌گیری از اطلاعات مورد پذیرش	
عبارات رایج عربی	
عبارات تأکیدی	
تکرار	
استفاده از شواهد	
ما (کل مردم اسرائیل)	
خطاب مستقیم	
ارتباطات غیرکلامی	
ایجاد ابهام	

منابع

۱. آهویی، مهدی و متین جاوید، مهدی (۱۳۹۲) اهداف، اولویت‌ها و مخاطبان دیپلماسی عمومی رژیم صهیونیستی، مطالعات راهبردی سال شانزدهم، شماره ۵۹
۲. بابایی، ابوالفضل و افتخاری، اصغر (۱۳۹۷) دیپلماسی عمومی رژیم صهیونیستی در قبال جمهوری اسلامی ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امام صادق علیه‌السلام
۳. جنیدی، رضا (۱۳۹۸) تکنیک‌های عملیات روانی و شیوه مقابله با آن، مشهد، به‌نشر، چاپ پنجم
۴. ذولفقاری، مهدی (۱۳۹۱) اصول و مبانی عملیات روانی، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)
۵. سبیلان اردستانی، حسن (۱۳۸۴)، رویکردی تئوریک به عوامل شکل‌دهی و کنترل افکار عمومی. تهران: فصلنامه عملیات روانی، سال سوم، شماره ۹.
۶. سبیلان اردستانی، حسن (۱۳۸۴)، عملیات سازی عملیات روانی، فصلنامه عملیات روانی، (۵)۲
۷. گیلیبوا، ایتان (۲۰۰۶) دیپلماسی عمومی نوین و سیاست خارجی اسرائیل، ترجمه رضا محمودی فقیهی ۱۳۸۷، مطالعات فلسطین، پاییز، شماره ۱۰
۸. لازار، ژودیت (۱۳۸۰) افکار عمومی، ترجمه مرتضی کتبی، تهران، نشرنی

منابع لاتین

1. Montgomery, Martin (2008), "The News Broadcast Interview," in Communications and Discourse, Journalism Studies 9(2):260-277 (doi: 10.1080/14616700701848303)
2. Wolfsfeld, Gadi, Frosh, Paul & Awabdy, Maurice. (2008). Covering Death in Conflicts: Coverage of the Second Intifada on Israeli and Palestinian Television. Journal of Peace Research, 45(3), 401–417. (<http://www.jstor.org/stable/27640681>)